

HELSETILSYNET

tilsyn med barnevern, sosial- og helsetjenestene

Helse- og omsorgsdepartementet
Postboks 8011 Dep

0030 OSLO

DERES REF: / YOUR REF:

VÅR REF: / OUR REF:
2010/1373 | ETO

DATO: / DATE:

25 . februar 2011

Høringsvar - Forslag til endring av prioriteringsforskriften § 1 - Helsehjelp til personer som oppholder seg ulovlig i landet

Statens helsetilsyn viser til brev av 25. november 2010 med vedlagt høringsnotat, der Helse- og omsorgsdepartementet legger frem et forslag til endring av prioriteringsforskriften § 1. Forslaget gjelder en klargjøring av hvilken rett til helsehjelp personer som oppholder seg ulovlig i landet har.

Statens helsetilsyn stiller seg positiv til intensjonen om en nærmere klargjøring av hvilke rettigheter personer med ulovlig opphold i riket har, og at det klart fremgår at de rettighetene som er nærmere angitt i høringsforslaget både gjelder kommunehelsetjenesten og spesialisthelsetjenesten. Videre mener vi at det er bra at det er tatt hensyn til at noen innenfor gruppen, for eksempel barn og gravide, gis tilnærmet samme rett til helsehjelp som personer bosatt i Norge med lovlig opphold.

Hensikten med forslaget er å klargjøre regelverket. Vi mener imidlertid at forslaget ikke i tilstrekkelig grad bidrar til en klargjøring av hva slags helsehjelp denne gruppen har rett til, og at forslaget åpner for nye uklarheter.

Statens helsetilsyn er i sitt tilsynsarbeid opptatt av at helsetjenesten utfører faglig forsvarlig helsehjelp, og har ut fra dette perspektivet ytterligere kommentarer til forslaget. Ut fra et tilsynsperspektiv er vi også opptatt av at det skal være klare regler slik at vi kan føre tilsyn med om pasienter får oppfylt sine rettigheter, og at helsepersonell og helsetjenesten overholder sine plikter etter loven.

Tidsperspektivet og forsvarlig helsehjelp

Det er en gruppe utlendinger som av ulike grunner har oppholdt seg ulovlig i landet i mange år, og som med stor sannsynlighet fortsatt vil oppholde seg ulovlig i Norge. For denne gruppen kan det oppstå gråsoner i forhold til alvorlig sykdom, og hva som skal til for å utløse retten til helsehjelp. Departementets angivelse av et tidsperspektiv på to-tre uker for når helsehjelp må gis framstår som lite relevant i forhold til denne gruppen, fordi de trolig ikke vil forlate landet innen den tiden. Videre vil høringsnotatets nærmere beskrivelser av hva slags helsehjelp som kan anses for å være

”helt nødvendig” og som ”ikke kan vente”, etter Statens helsetilsyns vurdering tjene dårlig som rettesnor for helsetjenesten og tilsynsmyndigheten. Det kan oppstå uklarheter i forhold til om pasienten har rett til helsehjelp/behandling eller må vente til tilstanden har forverret seg før han eller hun har rett til helsehjelp. Dette kan etter vår vurdering gå på tvers av grunnlaget i helsepersonells profesjonsetikk. Helsetilsynet benytter i sitt tilsynsarbeid blant annet profesjonsorganisasjonenes etiske regler som norm for faglig forsvarlighet og omsorgsfull hjelp. For eksempel er en leges oppgave på et hvert tidspunkt å vurdere pasienten. Først når legen har gjort en vurdering av pasienten vet han/hun svaret på hvor alvorlig tilstanden er. Da har legen allerede gitt helsehjelp og har et etisk ansvar for at pasienten får nødvendig forsvarlig helsehjelp.

En grunnleggende forventning og krav til helsepersonellet og helsetjenesten er at de gir helsehjelp som holder god standard. Kravet om forsvarlighet er en grunnpilar i helselovgivningen og gjelder for all ytelse av helsehjelp. Slik Statens helsetilsyn vurderer det vil en praktisering av regelverket slik som det er foreslått reise nye problemstillinger/gråsoner i forhold til hva som er forsvarlig og omsorgsfull helsehjelp. Det som ville vært forsvarlig og nødvendig behandling av en sykdom/tilstand hos en pasient med lovlig opphold, kan ikke ytes overfor pasienter med ulovlig opphold. I praksis kan det særlig oppstå problemer for allmennleger når pasienten ikke kan henvises til spesialisthelsetjenesten.

Menneskerettigheter

Den spesifikke retten til den høyest oppnåelige fysiske og mentale helsestandard er hjemlet i Den internasjonale konvensjonen om økonomiske, sivile og kulturelle rettigheter (ØSK), slik høringsnotatet framholder. Fordi denne bestemmelsen er relativt vag, er den operasjonalisert i ”General Comment” nr. 12 (2000) til å gjelde tilgjengelige helsetjenester (inklusive at økonomi ikke skal være et hinder), pluss de underliggende helsedeterminantene. Den internasjonale konvensjonen om sivile og politiske rettigheter hjemler retten til liv, og det er praksis for at den brukes i tilfeller der stater ikke gjør tilstrekkelig for å hindre unødige dødsfall fra sykdom. Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen har ikke spesifikke bestemmelser om helse, men Det sosiale charter har bestemmelser om helse som anses å være implisitt i forpliktelsene i EMK.

Tilsynsmyndighetene har ikke alltid hatt tradisjon for å anvende menneskerettighetene i sitt tilsynsarbeid. Vi ser imidlertid at dette kan bli mer aktuelt i framtiden, og da kanskje særlig i forhold til personer som oppholder seg ulovlig i landet. Vi vil i den forbindelse påpeke at da Norge rapporterte på ØSK i 2005, var inadekvat helsetjenestetilbud til asylsøkerbarn et tema i komiteens tilbakemelding til den norske stat (Concluding Observations). Norge rapporterte også i 2010, men Concluding Observations foreligger foreløpig ikke på internett.

Avsluttende kommentar

Det er mye som tyder på at personer som oppholder seg ulovlig i Norge har en helsetilstand som er dårligere enn tilsvarende aldergruppe av personer med lovlig opphold, samtidig som de har mindre rettigheter i forhold til helsetjenester. I forhold til våre tilsynsoppgaver ser Statens helsetilsyn en rekke utfordringer, som det neppe er mulig å løse på det nåværende tidspunktet. Siden feltet er uoversiktlig, anbefaler Statens helsetilsyn at det følges nøye med denne gruppen og deres spesielle behov for helsetjenester. Vi ber også om at Helsedirektoratet utarbeider retningslinjer og tolker

regelverket slik at det i enda større grad blir tydeliggjort hva slags helsehjelp personer med ulovlig opphold har rett til.

Med hilsen

Lars E. Hanssen

Ebba Thommessen
rådgiver

Juridisk saksbehandler: rådgiver Ebba Thommessen, tlf. 21 52 99 36

Helsefaglig saksbehandler: seniorrådgiver Berit Austveg, tlf. 21 52 99 49